

Rovnováha kapalina–pára pomocí μ

s.1
m06

17. dubna 2009

$$\mu_i^{(g)} = \mu_i^{(l)}$$

(nutná, ale ne postačující podmínka – G musí být minimum!)

Pára (ideální plyn):

$$\mu_i^{(g)} = \mu_i^{\circ} + RT \ln a_i = \mu_i^{\circ} + RT \ln \frac{y_i p}{p^{\text{st}}}$$

Kapalina (neideální):

$$\mu_i^{(l)} = \mu_i^{\circ} + RT \ln a_i = \mu_i^{\circ} + RT \ln(x_i \gamma_i)$$

Převod $\circ$ a $\bullet$:

$$\mu_i^{\bullet} - \mu_i^{\circ} \equiv G_m^{\bullet}(\text{čistá látka } i) - G_m^{\circ}(\text{čistá látka } i) = RT \ln \frac{p_i^{\bullet}}{p^{\text{st}}}$$

$\Rightarrow$ (pro $\gamma_i = 1$: Raoultův zákon)

$$p y_i = \gamma_i x_i p_i^{\text{s}}$$

Opakování: VLE – neideální kapalná směs

s.2
m06

$$p y_i = \gamma_i x_i p_i^{\text{s}}$$

Kladné odchytky od Raoultova zákona: $\gamma_i > 1$

- molekuly mají radši molekuly stejné látky, s různými se spíše odpuzují
- azeotrop s minimem bodu varu (směs je těkavější než čisté látky)
- $\gamma_i \gg 1 \Rightarrow$ nemísitelnost

Záporné odchytky od Raoultova zákona: $\gamma_i < 1$

- molekuly mají radši molekuly druhé látky
- azeotrop s maximem bodu varu (směs je méně těkavá než čisté látky)

Azeotrop: $x_1 = y_1$

pozn.: „zeotrop“ < *zein tropos* (konstantně se vaříci) je „normální“ diagram – termín se nepoužívá

Azeotrop v modelu regulárního roztoku

s.3
m06

$$p = \sum_i \gamma_i x_i p_i^{\text{s}} = \underbrace{\exp\left[\frac{b}{RT}(1-x_1)^2\right] x_1 p_1^{\text{s}}}_{p_1 = y_1 p} + \underbrace{\exp\left[\frac{b}{RT} x_1^2\right] (1-x_1) p_2^{\text{s}}}_{p_2 = y_2 p}$$

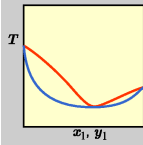
Azeotrop: $x_1 = y_1, x_2 = y_2$

$$\exp\left[\frac{b}{RT}(1-x_1)^2\right] x_1 p_1^{\text{s}} = y_1 p$$

$$= x_1 p = x_1 \left\{ \exp\left[\frac{b}{RT}(1-x_1)^2\right] x_1 p_1^{\text{s}} + \exp\left[\frac{b}{RT} x_1^2\right] (1-x_1) p_2^{\text{s}} \right\}$$

$\Rightarrow$

$$x_1 = y_1 = \frac{1}{2} - \frac{RT}{2b} \ln \frac{p_2^{\text{s}}}{p_1^{\text{s}}}$$

Podmínka existence azeotropu: $x_1 \in (0,1)$

(nutná, ale ne postačující – G musí být minimum!)

Rovnováha kapalina–pára pomocí G

s.4
m06

$$G_m^{(l)} = x_1 \mu_1^{\circ} + (1-x_1) \mu_2^{\circ} + RT [x_1 \ln x_1 + (1-x_1) \ln(1-x_1)] + b x_1 (1-x_1)$$

$$G_m^{(g)} = x_1 \mu_1^{\circ} + (1-x_1) \mu_2^{\circ} + RT [x_1 \ln x_1 + (1-x_1) \ln(1-x_1)] + RT \ln \frac{p}{p^{\text{st}}}$$

$$\mu_i^{\bullet} - \mu_i^{\circ} \equiv G_m^{\bullet}(\text{čistá látka } i) - G_m^{\circ}(\text{čistá látka } i) = RT \ln \frac{p_i^{\bullet}}{p^{\text{st}}}$$

$\Rightarrow$

$$G_m^{(l)} = x_1 \left[\mu_1^{\circ} + RT \ln \frac{p_1^{\text{s}}}{p^{\text{st}}} \right] + (1-x_1) \left[\mu_2^{\circ} + RT \ln \frac{p_2^{\text{s}}}{p^{\text{st}}} \right] + RT [x_1 \ln x_1 + (1-x_1) \ln(1-x_1)] + b x_1 (1-x_1)$$

- budeme zobrazovat $G_m^{(l)}(x_1)$ a $G_m^{(g)}(x_1)$
- systém hledá minimální $G \Rightarrow$ rovnováha = společná tečna (z toho plyne podmínka rovnosti chemických potenciálů obou látek v obou fázích)
- hodnoty μ_1° a μ_2° neovlivní rovnováhu (přičtení lineární funkce)

Rovnováha kapalina–pára: regulární roztok

s.5
m06

Příklad. Za teploty $T = 300.68$ K tvoří kapaliny regulární roztok, plynná fáze se chová ideálně. Tlaky nasycených par čistých kapalin jsou $p_1^{\text{s}} = 50$ kPa a $p_2^{\text{s}} = 150$ kPa.

Jaké bude složení kapaliny a páry v rovnováze pro

● $p = 100$ kPa, $b = 0$ (ideální kapalná fáze) $z_2^{\circ} = 0.25 = 1 \cdot 0.5 = 1 \cdot x$

● $p = 100$ kPa, $b = 2500$ J mol⁻¹ $z_2^{\circ} = 0.47 = 1 \cdot 0.47 = 1 \cdot x$

● $p = 160$ kPa, $b = 5000$ J mol⁻¹ $z_2^{\circ} = 0.99 = 1 \cdot 0.985 = 1 \cdot x$

● $p = 260$ kPa, $b = 10000$ J mol⁻¹ $z_2^{\circ} = 0.21 = 1 \cdot 0.21 = 1 \cdot x$

Diskutujte možnost vzniku azeotropu za dané teploty:

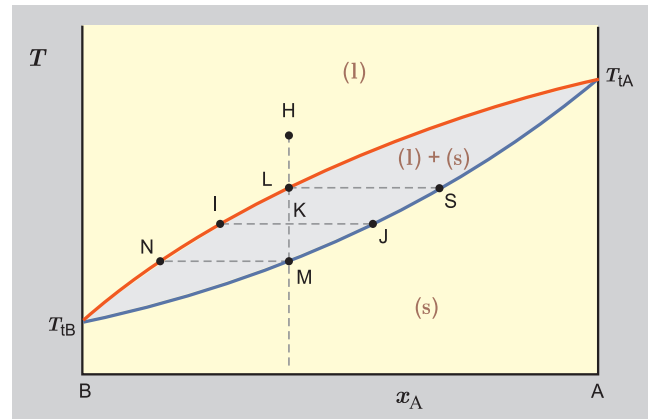
● pro $b = 2500$ J mol⁻¹ $z_2^{\circ} = 0.25 = 1 \cdot 0.25 = 1 \cdot x$

● pro $b = 5000$ J mol⁻¹ $z_2^{\circ} = 0.47 = 1 \cdot 0.47 = 1 \cdot x$

● pro $b = 10000$ J mol⁻¹ $z_2^{\circ} = 0.21 = 1 \cdot 0.21 = 1 \cdot x$

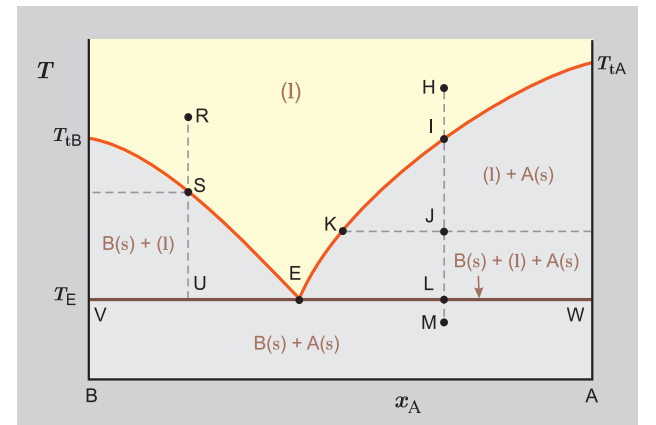
SLE: Složky mísitelné v (l) i (s)

s.6
m06

SLE: Složky mísitelné v (l), nemísitelné v (s)

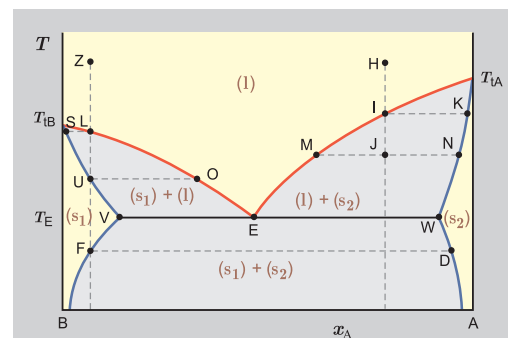
s.7
m06

SLE: systém s eutektickým bodem

s.8
m06

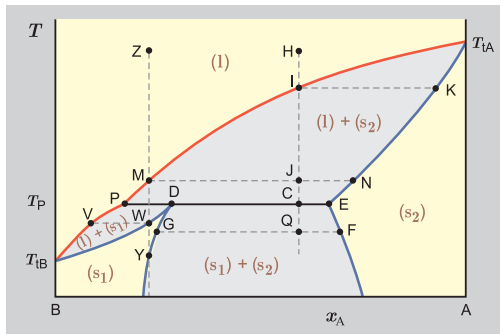
- látky částečně mísitelné v tuhé fázi
- neomezeně mísitelné v kapalné fázi
- malý rozdíl teplot tání čistých látek

SLE: systém s peritektickou přeměnou

s.9
m06

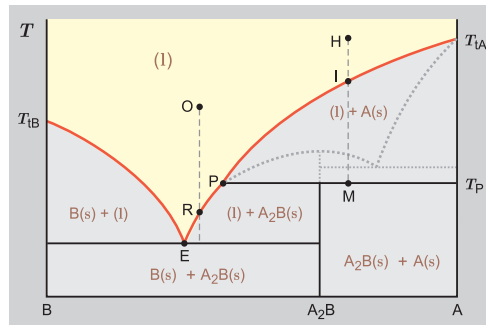
- látky částečně mísitelné v tuhé fázi
- neomezeně mísitelné v kapalně fázi
- velký rozdíl teplot tání čistých látek

SLE: sloučenina se rozpadá ještě v tuhé fázi

s.13
m06

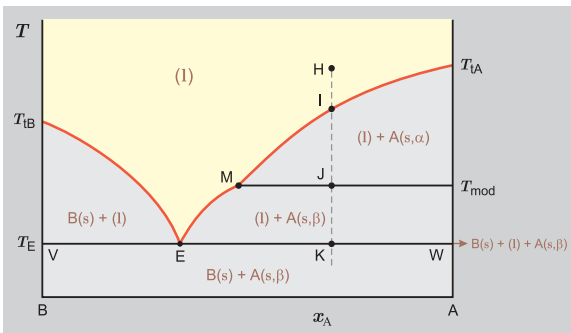
- příklad: A – A₂B – B, nemísitelné v (s)
- inkongruentní (=kapalina má jiné složení) bod tání sloučeniny A₂B
- P je peritektický bod

SLE: dvě modifikace

s.10
m06

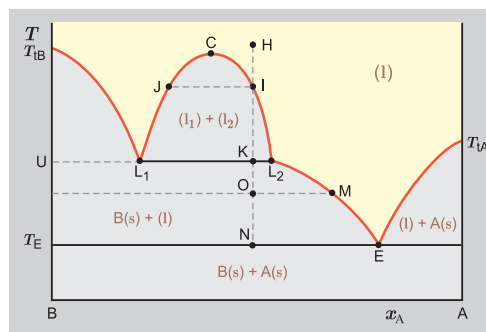
- látky nemísitelné v tuhé fázi
- neomezeně mísitelné v kapalně fázi
- látka A má dvě modifikace, α ($T > T_{mod}$) a β

SLE: omezená mísitelnost v (l)

s.14
m06

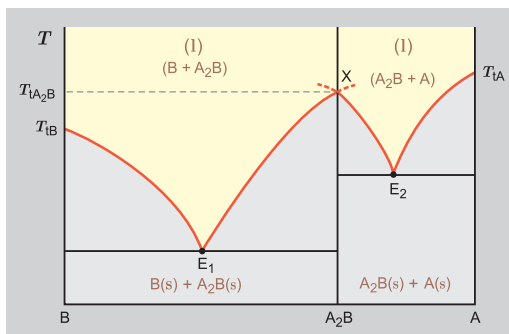
- složky A a B jsou nemísitelné v tuhé fázi
- částečná nemísitelnost v kapalně fázi

SLE: sloučenina stálá v (s) i (l)

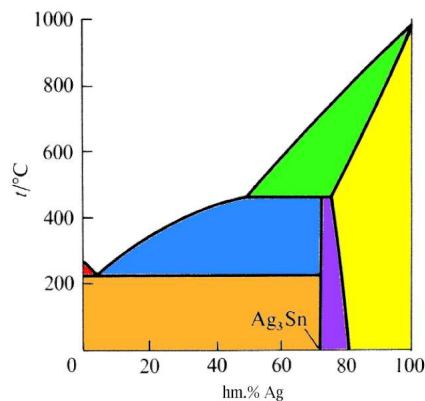
s.11
m06

- příklad: A – A₂B – B, nemísitelné v (s)
- diagram se rozpadá na nezávislé A – A₂B a A₂B – B
- různé směrnice v A₂B

Příklad: AgSn

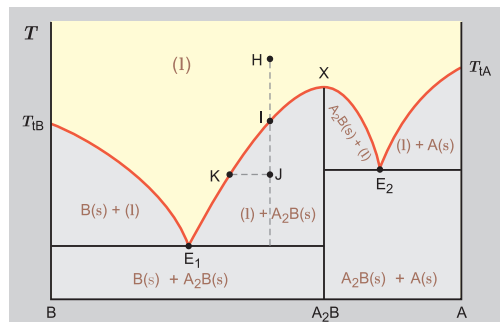
s.15
m06

SLE: sloučenina disociuje při tání

s.12
m06

- příklad: A – A₂B – B, nemísitelné v (s)
- horizontální tečna v A₂B (plyne z Gibbsovy-Duhemovy rovnice)
- kongruentní (=nemění se složení) bod tání sloučeniny A₂B

s.16
m06

Veselé
Velikonoce

